บุญกุศล

พึงรีบทำบุญ ไม่พึงคุ้นกับบาป
เพราะตราบเท่าที่ทำบุญช้า....จะพาให้ใจยินดีในบาป

พระพุทธศาสนา กล่าวคือ คำสั่งสอนของพระพุทธองค์ สอนอยู่เรื่องเดียว ที่เกี่ยวกับทุกข์เท่านั้น และทุกข์จะเกิดได้ก็เกิดในกายและเกิดในจิต เพราะกายเป็นที่อาศัยของจิต และจิตก็เป็นที่เสวยหรือรับอารมณ์ ความเกิดขึ้นของอารมณ์ มีรูปารมณ์เป็นต้น เมื่อกระทบจักษุเป็นต้น จิตจะกำหนดรู้ชอบใจและไม่ชอบใจ ทั้งยินดีและขัดเคืองเป็นไปตามอารมณ์ที่ได้รับ

กาย และจิต คือใจ ต่างมีอาหารหล่อเลี้ยง กายมีอาหารหยาบ เช่น อาหารคาวหวาน ผักผลไม้ เป็นต้น เพื่อยังอัตภาพให้เป็นไปได้ ส่วนใจมีบุญกุศลและบาปอกุศล เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงให้เป็นไป

บุคคลที่มีร่างกายแข็งแรง มีพลานามัยดี โรคภัยไข้เจ็บน้อย เพราะได้รับสารอาหารครบถ้วนตรงตามหลักโภชนาการ ส่วนผู้ที่มีร่างกายอ่อนแอไม่แข็งแรง เจ็ดวันดีสี่วันไข้ เพราะได้รับสารอาหารไม่ตรงตามหลักโภชนาการ

บุคคลที่มีจิตใจดี ใจประกอบด้วยความสุข ไม่ขุ่นมัว ผ่องใส เบิกบาน บันเทิงเป็นนิตย์ เพราะมีบุญกุศลเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง

บุคคลที่มีจิตใจไม่ดี ใจประกอบด้วยความทุกข์ ขุ่นมัว ไม่ผ่องใส ไม่เบิกบาน อมทุกข์ เพราะมีบาปอกุศลเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง

คำว่า **บุญกุศล** นี้แยกออกเป็นสองคำ คือ **บุญ** และ **กุศล**

คำว่า **บาปอกุศล** ก็เช่นกัน แยกออกเป็นสองคำ คือ **บาป** และ **อกุศล**

บุญ เป็นชื่อของความสุขใจ กิริยาที่จิตไม่คับแค้น ไม่ถูกความโลภ ความรัก ความโกรธ ความอาฆาต และความขาดสติ คือความหลงเข้าไปครอบงำ ได้แก่ ความเต็ม ความพอดี ความไม่พร่องแห่งจิตนั่นเอง

กุศล เป็นความฉลาดที่เกิดพร้อมกับใจที่เป็นบุญ หรือเป็นผลของความสุข อันเกิดแต่ใจที่ประกอบด้วยบุญ กล่าวคือ ปัญญาที่คิดเป็น พูดเป็น และทำเป็น หรือ คิดถูก พูดถูก และทำถูก

บาป เป็นชื่อของความทุกข์ทางใจ กิริยาที่จิตคับแค้น ความโลภ ความรัก ความโกรธ ความอาฆาต และความขาดสติ คือความหลงเข้าไปครอบงำ ได้แก่ ความขาดไม่พอดี ความพร่องอยู่เป็นนิตย์แห่งจิตนั่นเอง

อกุศล เป็นชื่อความโง่เขลา ที่เกิดพร้อมกับใจที่เป็นบาป หรือเป็นผลของความทุกข์ อันเกิดแต่ใจที่ประกอบด้วยบาป กล่าวคือ ความโง่เขลาที่ทำให้คิดผิด พูดผิด และทำผิด

ที่ตั้งแห่งการทำบุญ หรือ ทางทำกุศล ๑๐ อย่าง

๑. ทำบุญด้วยการให้ปันวัตถุสิ่งของ

๒. ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติพรหมจรรย์

๓. ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือการฝึกอบรมจิต

๔. ทำบุญด้วยการประพฤติอ่อนน้อม

๕. ทำบุญด้วยการช่วยขวนขวายรับใช้

๖. ทำบุญด้วยการให้ส่วนความดีแก่ผู้อื่น

๗. ทำบุญด้วยการทำใจให้ยินดีในความดีของผู้อื่น

๘. ทำบุญด้วยการฟังธรรม เพื่อศึกษาหาความรู้

๙. ทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรม เพื่อให้ความรู้แก่ผู้อื่น

๑๐. ทำบุญด้วยการทำความคิดเห็นของตนให้ถูก คือให้ตรงต้องตามธรรม

ทำบุญด้วยการให้ปันวัตถุสิ่งของ

ในเรื่องนี้พึงมีปฏิปทา ข้อปฏิบัติของพระเวสสันดรเป็นอุทาหรณ์

เรื่องปรากฏมีมาในเวสสันดรชาดกว่า ครั้งนั้นพระเวสสันดรเจ้า ได้สละทานบริจาคทั้งหมด ๙ ประการๆ ละ ๗๐๐ อย่างคือ

- ช้าง ๗๐๐ เชือก
- ม้า ๗๐๐ ตัว
- โคนม ๗๐๐ ตัว
- รถ ๗๐๐ คัน
- นารี ๗๐๐ คน
- ทาสชาย ๗๐๐ คน
- ทาสหญิง ๗๐๐ คน
- วัตถุเครื่องอาภรณ์ต่างๆ อย่างละ ๗๐๐
- และที่สุดแม้สุรายาเมา ก็ยังได้ประทานแก่พวกนักเลงสุราทั้งหลายด้วย

บุญกุศลมีประมาณมิใช่น้อย เพราะทานในครั้งนั้น ส่งผลให้พระเวสสันดร ได้เข้าถึงแดนพระนิพพานในภพชาติต่อมา ผลบุญกุศลที่เกิด ไม่ได้เกิดเพราะให้วัตถุทานมาก แต่เกิดด้วยอำนาจของจิตที่เป็นบุญกุศลของพระเวสสันดร คือ

๑. ก่อนที่จะให้ จิตเบิกบานยินดีว่า “เราจะได้ทำบุญด้วยทานหนอ”

๒. กำลังให้อยู่ จิตเบิกบานยินดีว่า “เรากำลังทำบุญด้วยทานหนอ”

๓. หลังให้แล้ว จิตเบิกบานยินดีว่า “เราได้ทำบุญด้วยทานแล้วหนอ”

เพราะจิตเจตนาบริสุทธิ์ทั้ง ๓ กาล บุญกุศลจึงเกิดมีแก่พระเวสสันดร หาได้เกิดเพราะทานวัตถุมากไม่ ท่านสาธุชนทั้งหลาย พึงดูข้อปฏิบัติของพระเวสสันดรเป็นแบบอย่างเถิด

ทำบุญด้วยการรักษาศีลประพฤติพรหมจรรย์

ในเรื่องนี้พึงมีปฏิปทา ข้อปฏิบัติของบุรุษเข็ญใจเป็นอุทาหรณ์

เรื่องปรากฏมาในอรรถกถาพระธรรมบท ว่ามีบุรุษยากจนเข็ญใจคนหนึ่ง อาศัยการรับจ้างเลี้ยงชีพไปวันหนึ่งๆ ตามมีตามได้ในบ้านของนายจ้าง

วันพระอุโบสถวันหนึ่ง เขาออกไปทำงานนอกบ้านแต่เช้า ซึ่งเป็นปกติของเขา และวันนั้นคนในบ้านนายจ้างไม่มีใครบอกเขาให้รู้ว่าเป็นวันพระอุโบสถ

เมื่อเขากลับมาตอนเย็น เห็นเพียงอาหารเพื่อเขาคนเดียว ที่นายจ้างสั่งให้จัดเตรียมไว้ ส่วนคนอื่นๆ ภายในบ้านเข้านอนกันหมดแล้วไม่เหลือแม้เด็กๆ

เขาสอบถามจึงรู้ว่า วันนี้เป็นวันพระอุโบสถคนในบ้านสมาทานถือศีล ๘ กันทั้งบ้าน รวมไปถึงเด็กๆ ด้วย เขาเกิดศรัทธาจึงขอสมาทานศีลอุโบสถครึ่งหนึ่ง

กลางดึกของคืนนั้น ลมในท้องเกิดกำเริบแก่เขา ผู้ซึ่งไม่มีอาหารตกถึงท้อง ตั้งแต่เช้าถึงเย็น เพราะก่อนสมาทานศีลก็ไม่ได้กินอาหารก่อน ในที่สุดเขาก็ตายด้วยอาพาธนั้น โดยที่ศีลบริสุทธิ์อยู่

เมื่อเขาละโลกนี้ไปแล้ว ด้วยบุญกุศลที่เกิดจากการรักษาศีลของเขา ส่งผลให้ได้รับสวรรคสมบัติในสัมปรายภพ ตามคตินิยมเที่ยงแท้

ทำบุญด้วยการรักษาศีล สำคัญต้องมีสติสัมปชัญญะ คอยรู้กายกรรม คอยรู้วจีกรรมอยู่เสมอ อย่าเผลอ เพียงเท่านี้ศีลของเราก็เรียบร้อยบริสุทธิ์ สะอาด เช่น ศีลของบุรุษเข็ญใจนี้

ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา

ภาวนา คือ การอบรมจิตให้ปราศจากสิ่งชั่วร้ายฝ่ายมารทั้งปวงได้แก่

๑. ตัวโลภ

๒. ตัวโกรธ

๓. ตัวหลง

มนุษย์นั้นไม่รู้ว่าผู้ใด จะเป็นกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร จัณฑาล และคนเทขยะมูลฝอย หากจิตไม่ใฝ่ภาวนาแล้ว แม้มีสิ่ง ๓ ประการนี้ คือ

๑. สมบัติทั้งแผ่นดิน

๒. ทาสชายหญิงคอยรับใช้ ดังเนรมิตได้ตามใจปรารถนา

๓. อาหารเลิศรสโอชา ทั้งเภสัชยาชั้นดี เขาผู้นั้นก็ยังคงถูกสิ่งชั่วร้ายฝ่ายมาร ทั้ง ๓ ประการครอบงำอยู่ คือ

๑. อยากได้ไม่รู้จักพอ เพราะมารความโลภ

๒. ขัดเคืองอยู่เป็นนิตย์ เพราะมารความโกรธ

๓. มัวเมาลืมตาย เพราะมารความหลง

ฉะนั้น บุญกุศลที่เกิดจากการอบรมจิต จะช่วยให้รอดพ้นจากสิ่งชั่วร้ายฝ่ายมารทั้ง ๓ นี้ คือ

๑. ทำให้รู้จักพอดี

๒. ทำให้รู้จักอภัย

๓. ทำให้มีสติไม่หลงมัวเมาลืมตาย

อานิสงส์ของการเจริญภาวนา (สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน)

ผู้ที่เจริญสมถกัมมัฏฐาน จนได้บรรลุฌานแล้ว และฌานนั้นก็มิได้เสื่อมเสียไป เมื่อกายแตกดับ ย่อมไปบังเกิดในพรหมโลก ๒๐ ชั้น แบ่งเป็นรูปภพ ๑๖ ชั้น (รูปภพ หมายถึง ภูมิที่เป็นรูปาวจร เป็นภพไม่เกี่ยวข้องด้วยกามคุณ อยู่ได้ด้วยปีติและสุข) และอรูปภพ ๔ ชั้น(อรูปภพ หมายถึง ภพของผู้ที่ได้บรรลุอรูปฌาน เป็นที่อยู่ของพรหมไม่มีรูป) ผู้ที่เกิดในภพเหล่านี้ปกติเรียกว่า พรหม เพราะเกิดขึ้นด้วยผลแห่งการปฏิบัติพัฒนาจิตใจ จนกระทั่งได้บรรลุรูปฌาน และอรูปฌาน

ดังนั้น ผู้ที่เจริญสมถกัมมัฏฐานจนสามารถบรรลุปฐมฌานไปจนถึงเนวสัญญานาสัญญายตนฌาน จะได้บุญมากและมีอานิสงส์มาก กล่าวคือ

เมื่อมีชีวิตอยู่ จะพบแต่ความสุข ร่างกายผ่องใสมีสง่าราศี มีจิตใจสงบเยือกเย็น ไม่ฟุ้งซ่าน มีอายุยืนยาว เมื่อเสียชีวิตในขณะที่ได้รูปฌานก็จะไปบังเกิดในรูปพรหม ส่วนผู้ที่บรรลุอรูปฌาน ก็จะได้ไปบังเกิดในอรูปพรหม ตามความละเอียดและประณีตของฌานแต่ละชั้น อย่างไรก็ดีผู้ที่บำเพ็ญสมถกัมมัฏฐาน จนสามารถบรรลุสมาธิขั้นอุปจาร ก็สามารถไปเกิดในกามาวจรสวรรค์ ๖ ชั้นได้ (สวรรค์ ๖ ชั้น ได้แก่ ชั้นจาตุมหาราชิกา ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรดี และปรนิมมิตวสวัตดี)

และการได้ฌาน หรือจิตที่ได้ฌาน ย่อมมีกำลังเป็นพิเศษ สามารถจะแสดงฤทธิ์อย่างใดอย่างหนึ่ง (อภิญญา ๕) ในวิสัยของอารมณ์สมถกัมมัฏฐานได้ นอกจากนั้น ผู้ที่ได้ฌานแล้วยังสามารถทำฌานให้เป็นบาทฐานแล้วพิจารณาพระไตรลักษณ์ ยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาญาน ทำลายกิเลสข้ามพ้นภาวะของปุถุชนเข้าถึงภาวะของพระอริยบุคคลได้ จึงกล่าวได้ว่า การบำเพ็ญฌาน จึงต้องเชื่อมโยงไปสู่การเจริญปัญญา (วิปัสสนา) เสมอ

ส่วนผู้ที่เจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน ย่อมรู้อุบายหรือวิธีการทำให้เกิดปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงตามสภาวะที่เป็นจริงของสิ่งทั้งหลาย คือ รู้เห็นตามความเป็นจริง จนสามารถถอนความเห็นผิด ความหลงผิดได้ ถึงขั้นที่ต้องเปลี่ยนท่าทีต่อโลกและชีวิตเสียใหม่ ความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องซึ่งเกิดขึ้นเรื่อยๆ ในระหว่างการปฏิบัตินั้น ก็คือ **ญาณ** เป็นภาวะที่จิตมีความรู้แจ้ง เกิดความรู้แจ้ง เป็นภาวะที่สงบสุข เป็นภาวะที่ไร้ทุกข์ ปลอดโปร่ง เป็นอิสระจากกิเลส เป็นการสิ้นภพสิ้นชาติ เข้าถึงพระนิพพาน ไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอีกต่อไป

ความปรากฏขึ้นของทุกสรรพสิ่งในโลก บางสิ่งเป็นเพียงรูปหรือวัตถุอย่างเดียว บางสิ่งเป็นรูปหรือวัตถุที่จิตและเจตสิกเข้าประกอบ สิ่งที่มีเฉพาะรูปก็ดี สิ่งที่เป็นรูปแต่มีจิตกับเจตสิกเข้าประกอบก็ดีเหล่านี้ เป็นปรมัตถธรรม ที่สืบเนื่องมาจากเหตุ การรู้เหตุให้เกิดรูป มีประโยชน์ทำให้ไม่หลงติดอยู่ในรูป การรู้เหตุทำให้เกิดจิตและเจตสิก มีประโยชน์ทำให้ได้รู้เท่าทันกระแสความคิดทั้งดีและชั่ว และการประกอบเข้าด้วยกันระหว่างจิต เจตสิก และรูป นำแต่ความทุกข์มาให้

ส่วนการแยกจิต เจตสิก และรูป มิให้เกิดปรากฏขึ้นนั้น เป็นการทำลายความทุกข์ในสังสารวัฏ การที่จะแยกจิต เจตสิก และรูป มิให้รวมกันเป็นกลุ่มก้อนได้ ต้องอาศัยพระนิพพาน ซึ่งเป็นคุณธรรมสูงสุดหรือจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ศึกษา หรือมนุษย์ทุกคน ที่จะต้องทำให้แจ่มแจ้งต่อไป

ทำบุญด้วยการประพฤติอ่อนน้อม

ความอ่อนน้อมในบุคคลที่จะพึงรู้ได้ มี ๒ ทาง

๑. ทางกายทวาร

๒. ทางวจีทวาร

ความอ่อนน้อม หรือความเคารพ ที่ปรากฏออกทางกายทวาร มีดังนี้

๑. การลุกขึ้นต้อนรับ (ปัจจุคมน์)

๒. การประนมมือ (อัญชลีกรรม)

๓. การไหว้ (วันทนาการ)

๔. การกราบ (อภิวาทนาการ)

๕. ความเคารพอื่น เช่น ไม่สวมหมวก รองเท้า กางร่ม เป็นต้น ในสถานที่สำคัญๆ มี โบสถ์ วิหาร ลานพระเจดีย์ เป็นอาทิ (สามีจิกรรม)

ความอ่อนน้อม หรือความเคารพที่ปรากฏทางวจีทวาร มีดังนี้

๑. พูดความจริง ด้วยน้ำเสียงสุภาพนุ่มนวล

๒. พูดถ้อยคำสร้างสามัคคี ด้วยน้ำเสียงสุภาพนุ่มนวล

๓. พูดคำไพเราะ ด้วยน้ำเสียงสุภาพนุ่มนวล

๔. พูดคำมีเหตุผล ด้วยน้ำเสียงสุภาพนุ่มนวล

บุคคลที่ควรได้รับความประพฤติอ่อนน้อม ความเคารพยำเกรง มีดังนี้

๑. พระศาสดาผู้ประกาศคำสอน

๒. อุปัชฌาย์อาจารย์

๓. ผู้เจริญที่สุดในตระกูล มีบิดามารดา เป็นต้น

บุคคลผู้ควรประพฤติอ่อนน้อม เคารพยำเกรง มีดังนี้

๑. ศาสนิกชนผู้นับถือศาสนา

๒. ศิษย์ คือ สัทธิวิหาริก และ อันเตวาสิก

๓. ผู้น้อยที่สุดในตระกูล มีบุตรธิดา เป็นต้น

ในเรื่องนี้พึงมีปฏิปทาข้อปฏิบัติของพระอินทร์ ครั้งเป็นมนุษย์เป็นอุทาหรณ์

เรื่องปรากฏมาในอัปปมาทวรรค แห่งอรรถกถาพระธรรมบทว่า ณ หมู่บ้านแห่งหนึ่ง ชื่ออจลคามเขต ได้มีบุรุษใจดีมีกตัญญูรู้คุณในบุพการี นามว่า **"มฆมาณพ"** อยู่อาศัย เขามีข้อปฏิบัติเนืองนิตย์อยู่ ๗ ประการ คือ

๑. ตั้งใจบำรุงเลี้ยงบิดามารดาตลอดชีวิต

๒. ตั้งใจประพฤติอ่อนน้อมต่อผู้เจริญที่สุดในตระกูล มีบิดามารดา เป็นต้น ตลอดชีวิต

๓. ตั้งใจพูดแต่คำสุภาพอ่อนน้อมตลอดชีวิต

๔. ตั้งใจไม่พูดคำส่อเสียดทำลายสามัคคีตลอดชีวิต

๕. ตั้งใจเสียสละให้ทานตลอดชีวิต

๖. ตั้งใจพูดแต่คำจริงตลอดชีวิต

๗. ตั้งใจจะไม่โกรธขัดเคืองตลอดชีวิต

มฆมาณพไม่ได้ทำแต่ข้อปฏิบัติดังกล่าวแล้วให้บริบูรณ์เท่านั้น เขาได้สร้างสาธารณประโยชน์อื่นๆ มากมาย เช่น ศาลาที่พักริมทาง ถนน สระน้ำดื่ม สระน้ำใช้ เป็นต้น โดยชักชวนผู้ที่มีอัธยาศัยสายธาตุสายธรรมเป็นบุญเหมือนกัน ช่วยกันจัดทำสำเร็จประโยชน์แก่ชนทั้งปวง และจัดตั้งสมาคมพวกพ้องขึ้น คอยช่วยดูแลบำรุงสาธารณประโยชน์เหล่านั้น สร้างความไม่พอใจให้กับชนกลุ่มหนึ่ง ผู้ไม่ปรารถนาดี ซึ่งอิจฉาความดีของพวกมฆมาณพ ชนพวกนี้คือพวกนายบ้าน

พวกนายบ้าน หาวิธีกำจัดพวกมฆมาณพ โดยแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงานของท่านเจ้าเมืองกล่าวหาว่าพวกมาณพชายฉกรรจ์ กลุ่มที่มีมฆมาณพเป็นหัวหน้านี้ ทำการส้องสุมกำลัง คิดการกบฏ ทรยศบ้านเมือง ให้ส่งกำลังไปกวาดล้างโดยเร็ว

ครั้นทางการเจ้าเมืองทราบข่าว ได้จัดส่งกำลังของทางการ ไปจับตัวพวกมฆมาณพมาทั้งหมด ส่งขึ้นศาลสอบสวนคดีความ ตามที่พวกนายบ้านแจ้งข้อหาไว้ เมื่อไตร่สวนทวนความปรากฏว่า ไม่ได้เป็นจริงดังที่พวกนายบ้านแจ้งความเท็จไว้ แต่กลับเป็นว่า พวกมฆมาณพนั้น ได้บำเพ็ญประโยชน์ให้กับประชาชนและบ้านเมือง จึงสั่งปล่อยตัวไปทั้งหมด พร้อมได้ปลดยศ ลดอำนาจพวกนายบ้านออกจากตำแหน่ง แต่งตั้งพวกมฆมาณพเป็นนายบ้านแทน และมอบอำนาจความสะดวกในการตัดสินใจ ในการทำงานโดยไม่ต้องเสนอผ่านมาถึงท่านเจ้าเมือง เห็นสิ่งใดสมควรด้วยเหตุและผลแล้ว จัดการปฏิบัติได้ตามสมควรแก่เหตุและผลนั้นๆ ได้ทันที

เมื่อสิ้นกาลแห่งอายุขัย ผลบุญกุศลอันเกิดแต่การตั้งใจประพฤติในข้อปฏิบัติ ๗ ประการ ดังกล่าวแล้วข้างต้นนั้นอย่างสม่ำเสมอจนตลอดชีวิต รวมถึงบุญกุศลที่บำเพ็ญประโยชน์ส่วนรวมด้วย ส่งให้มฆมาณพไปอุบัติเป็นพระอินทร์ เทพผู้เป็นประธานสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และสมัครพรรคพวกชนบริวารก็ได้อุบัติเกิดในดาวดึงส์ภพ โดยความเป็นเทพบริวารแห่งองค์อินทร์นั้น ตราบเท่ากาลอายุขัยของเหล่าเทวดาทั้งหลายแล

อนึ่ง โดยที่สุดแม้ผลบุญกุศลแห่งการประพฤติอ่อนน้อม ปรากฏในขณะที่ยังเป็นมนุษย์อยู่ ดังมีพระบาลีรับรองว่า...

อภิวาทะนะสีลิสสะ
นิจจัง วุฑฒาปะจายิโน
จัตตาโร ธัมมา วัฑฒันติ
อายุ วัณโณ สุขัง พะลัง

ความเจริญอายุยืนนาน ความเจริญวรรณะผ่องใส ความเจริญความสุขเกษมสันต์ และความเจริญพลานามัยสมบูรณ์ รวมธรรม ๔ ประการนี้ ย่อมเจริญเกิดมีแก่ผู้ที่ประพฤติกราบไหว้ อ่อนน้อมต่อท่านผู้เจริญที่สุด ตลอดกาลเป็นนิตย์แล

ทำบุญด้วยการขวนขวายรับใช้

ความช่วยเหลือในกิจน้อยใหญ่ ด้วยกำลังแรงกาย และแรงใจอันบริสุทธิ์ปราศจากความเห็นแก่ได้ มีความจริงใจในตน บุคคล และหน้าที่เป็นที่ตั้ง ชื่อว่า **"ช่วยขวนขวายรับใช้"**

การช่วยขวนขวายรับใช้ในกิจผู้อื่น แม้เพียงเล็กน้อย แต่กระทำด้วยใจที่เป็นบุญ ประกอบด้วยกุศล หวังสำเร็จประโยชน์ในกิจนั้นๆ เป็นสำคัญ ย่อมจะมีอานิสงส์รักษาไว้ซึ่งประโยชน์ของตน ให้มั่นคงถาวรทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

ในเรื่องนี้มีปฏิปทาข้อปฏิบัติของนางเทพธิดาตนหนึ่งเป็นอุทาหรณ์

เรื่องปรากฏมาในอรรถกถาพระธรรมบทว่าสมัยหนึ่งท่านพระมหากัสสปเถรเจ้า จำพรรษาอยู่ ณ ถ้ำปิปผลิคูหา และกาลนั้นแล นางเทพธิดาตนหนึ่ง ต้องการจะทำสวรรคสมบัติของตนให้ถาวรมั่นคง จึงมาทำความ

สะอาดบริเวณ ช่วยขวนขวายจัดน้ำดื่ม น้ำใช้ถวายเพื่อเพิ่มบุญเสริมบุญให้ตนเองโดยที่พระอริยเถรเจ้าท่านเข้าใจว่า พระภิกษุหนุ่ม สามเณรน้อยรูปใดรูปหนึ่งมาจัดทำถวายให้

วันหนึ่ง พระเถระท่านได้ยินเสียงไม้กวาดจึงออกมาดู เห็นนางเทพธิดาผู้มาทำความสะอาดบริเวณ และช่วยขวนขวายเข้าไปตั้งน้ำดื่ม น้ำใช้ถวาย

กล่าวอนุโมทนาแล้วสั่งไม่ให้นางเทพธิดามาทำกิจนี้อีก ท่านเกรงจะถูกติเตียนในภายหลัง ฝ่ายนางเทพธิดาก็เข้าใจ กราบลาพระเถระกลับสู่วิมานแห่งตนตามเดิม

ประโยชน์สมบัติในโลกหน้าของนางเทพธิดา อาศัยบุญกุศลจากการช่วยขวนขวายรับใช้ ในกิจน้อยใหญ่ของพระเถระ ทำให้มั่นคงถาวรได้ฉันใด ประโยชน์สมบัติในโลกนี้ ของบุคคลที่ทำการขวนขวายในกิจน้อยใหญ่ของผู้อื่น ด้วยใจเป็นบุญจิตเป็นกุศล ปราศจากความอิจฉาริษยา ย่อมมั่นคงถาวรอยู่ได้ เพราะอานิสงส์แห่งบุญ จากการช่วยขวนขวายนั้นเช่นกัน

ประโยชน์สมบัติในโลกนี้ คือ

๑. ความได้ลาภ สักการะ

๒. ความได้ยศ เกียรติ ชื่อเสียง

๓. ความได้การสรรเสริญ ยกย่อง

๔. ความได้ชีวิตเป็นสุข ทั้งกายและใจ

ทำบุญด้วยการให้ส่วนความดีแก่ผู้อื่น

ความไม่ตระหนี่ในบุญ คือ ความดีที่ตนกระทำบำเพ็ญ โดยเปิดโอกาสชักชวนให้ผู้อื่นมีส่วนร่วม ชื่อว่า **"การให้ความดีแก่ผู้อื่น"**

ดังเรื่องของสองนายและบ่าว ที่จะกล่าวเป็นอุทาหรณ์นี้

เล่ากันมาว่า เช้าวันหนึ่ง นายกับบ่าวออกไปธุระนอกบ้าน กลับมาพบพระบิณฑบาตรูปหนึ่ง ที่ประตูบ้านของตน ซึ่งยังไม่ได้อาหารเลย นายจึงพูดกับบ่าวว่า "พนาย...เจ้าเข้าไปดูอาหารในบ้าน คนครัวทำเสร็จหรือยัง ถ้าเสร็จแล้วเอามาถวายพระด้วย" บ่าวรับคำสั่งเข้าไปดู กลับมารายงานพร้อมอาหารในมือว่า "เรียบร้อยแล้วครับนาย..." นายกล่าวว่า "เจ้าเอาอาหารใส่บาตรพระให้ด้วย และเราขอให้ส่วนบุญในเพราะทานครั้งนี้แก่เจ้า ขอให้เจ้าตั้งความปรารถนาเอาในสิ่งที่เจ้าต้องการเถิด"

บ่าวอาศัยส่วนบุญความดีที่นายอนุญาตให้ตั้งความปรารถนาเอามนุษยสมบัติในภพต่อไปในภายหน้า โดยปรารถนาสมบัติ ๒ ประการในโลกมนุษย์ คือ

๑. **โภคสมบัติ** ความพรั่งพร้อมด้วยทรัพย์ แก้วแหวน เงินทอง และสัตว์เลี้ยง

๒. **บริวารสมบัติ** ความพรั่งพร้อมด้วยญาติมิตรสหาย และบริวารชนที่ดี ซื่อสัตย์

สมบัติ ๒ ประการนี้ ได้สำเร็จแก่บ่าวผู้นั้น ในกาลแห่งพระพุทธเจ้าของเราทั้งหลายนี้ เขากลับชาติมาเกิด

เป็นพระราชา ครองเมืองอุชเชนี ในชมพูทวีป มีสิ่งที่ได้ปรารถนาไว้ทุกประการ เพราะส่วนบุญบิณฑบาตที่นายเฉลี่ยให้ในครั้งนั้น

ด้วยความไม่ตระหนี่บุญความดีของนาย จึงเป็นเหตุให้บ่าวมีส่วนได้รับผลบุญความดี มีสมบัติตามความปรารถนาได้ พ้นความเป็นคนรับใช้เพราะอาศัยนายดีมีน้ำใจ ด้วยประการฉะนี้

ทำบุญด้วยการทำใจให้ยินดีในความดีของผู้อื่น

ความปลื้มใจ อิ่มใจ ชื่นใจในขณะที่เห็นผู้อื่นทำความดี หรือเห็นความสำเร็จไพบูลย์ด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ และสุขของผู้อื่น โดยมีจิตอนุโมทนาว่า **"น่าปลื้มใจหนอ..น่าชื่นใจหนอ...ในบุญกิริยาของท่านผู้นี้"** หรือว่า **"น่าปลื้มใจหนอ...น่าชื่นใจหนอ...ในความสำเร็จไพบูลย์ของท่านผู้นี้"** จิตใจที่ประกอบด้วยความรู้สึกเช่นนี้ว่า **"การทำใจให้ยินดีในความดีของผู้อื่น"**

อุปมาเหมือนว่าคนบางคนมีญาติที่รัก เป็นต้นว่า พ่อแม่ พี่น้อง สามีภรรยา ได้ไปอยู่ต่างถิ่นแดนไกลเป็นเวลานาน ดีใจได้ทราบข่าว การกลับมาแห่งคนที่รักเหล่านั้น ไปคอยรับอยู่ที่ประตูบ้าน เห็นคนผู้มีลักษณะคล้ายคนเหล่านั้น ซึ่งเดินมาแต่ไกล ยืนชะเง้อมองด้วยความปลื้มใจว่า "ใครจะมาก่อนหนอ.." ครั้นญาติอันเป็นที่รัก มีพ่อแม่ พี่น้อง สามีภรรยา เป็นต้น มาถึงบ้านโดยความสวัสดี รีบเข้าไปด้วยความดีอกดีใจ พลางพูดว่า **"ดีใจจริงหนอ...ปลื้มใจเหลือเกิน...ที่ได้พบกันอีก"**

ความดีใจด้วยความยินดีของคนผู้เห็นญาติอันเป็นที่รักกลับมาโดยความสวัสดีเป็นฉันใด
การทำใจให้ยินดีในความดีของผู้อื่น ก็พึงกระทำให้เป็นฉันนั้นเถิด

ทำบุญด้วยการฟังธรรม

การฟังเรื่องอันประกอบไปด้วยประโยชน์ของตน และประโยชน์ของผู้อื่น เช่น เรื่องการบำเพ็ญความดีของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ของพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย ของพระอรหันตขีณาสพทั้งหลาย และของพระสงฆ์สาวกทั้งหลาย เป็นต้น ชื่อว่า **"การฟังธรรม"**

เช่นในสมัยหนึ่ง เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประทับ ณ วัดเวฬุวัน ได้แสดงอดีตชาติของพระอัญญาโกณฑัญญเถระ ให้หมู่ภิกษุทั้งหลายได้ฟัง ถึงความปรารถนาการบรรลุธรรมเป็นคนแรก ก่อนภิกษุสาวกทั้งหลายทั้งปวง และความก็เป็นจริงตามนั้น พระอัญญาโกณฑัญญเถระได้รูปธรรมตามพระพุทธองค์เป็นคนแรกในปฐมต้นพระโพธิกาล จนได้รับยกย่องเป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ในทางรัตตัญญู...ผู้มีอาวุโสพรรษามากที่สุด เพราะเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระธรรมวินัยของพระพุทธองค์

ทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรม

การกล่าวแสดงเรื่องจริงที่ไม่กระทบตน และไม่กระทบผู้อื่น เช่น พระพุทธเจ้าทรงแสดงกล่าวประกาศอริยสัจธรรม ๔ ประการ เป็นต้น ชื่อว่า **"การสั่งสอนธรรม"**

ทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมนี้ สำคัญต้องรู้ตามความเป็นจริง เข้าใจความเป็นจริง ด้วยปัญญาอันประกอบด้วยญาณ และสั่งสอนแสดงความจริงนั้นเพื่อประโยชน์เกื้อกูล และประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น เหมือนพระพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนธรรมแก่สรรพสัตว์ฉันนั้น

ทำบุญด้วยการทำความคิดเห็นของตนให้ถูกต้อง

ความเห็นคือความคิดที่เกิดจากปัญญา อันประกอบด้วยสัมมาทิฏฐิ โดยทำความคิดให้ถูกว่า **"โลกไม่เที่ยง บุญบาปมีจริง สวรรค์นรกมีจริง"** เป็นต้น ไม่คิดเห็นผิดไปจากนี้ ชื่อว่า **"การทำความคิดเห็นของตนให้ถูกต้อง"**

เมื่อทำความคิดเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฏฐิแล้ว ควรประกอบศรัทธาความเชื่ออย่างมีเหตุผล ๔ ประการ ดังนี้คือ

๑. เชื่อกรรม คือ กรรมที่ทำแล้วเป็นปัจจัยก่อให้เกิดผลดี และผลร้ายสืบเนื่องต่อไป
๒. เชื่อผลกรรม คือ กรรมดีให้ผลเป็นสุข กรรมชั่วให้ผลเป็นทุกข์
๓. เชื่อสัตว์มีกรรมเป็นของตน คือ ต้องเสวยผลกรรมที่ตนกระทำ
๔. เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าคือพระธรรม อันพระองค์ตรัสดีแล้ว พระวินัยอันพระองค์บัญญัติดีแล้ว

สรุป

อานิสงส์แห่งการทำบุญ ๑๐ อย่าง

๑. อานิสงส์แห่งการทำบุญ ด้วยการให้วัตถุสิ่งของ กำจัดมารความตระหนี่ในทรัพย์สมบัติเสียได้
๒. อานิสงส์แห่งการทำบุญ ด้วยการรักษาศีล กำจัดมารผู้ก่อเวรและภัยเสียได้
๓. อานิสงส์แห่งการทำบุญ ด้วยการเจริญภาวนา กำจัดมารความมืดบอดในใจเสียได้
๔. อานิสงส์แห่งการทำบุญ ด้วยการประพฤติอ่อนน้อม กำจัดมารความมานะกระด้างถือดีเสียได้
๕. อานิสงส์แห่งการทำบุญ ด้วยการช่วยขวนขวายรับใช้ กำจัดมารความเห็นแก่ตัวเสียได้
๖. อานิสงส์แห่งการทำบุญ ด้วยการให้ส่วนความดีแก่ผู้อื่น กำจัดมารความเป็นผู้มีใจคับแคบเสียได้
๗. อานิสงส์แห่งการทำบุญ ด้วยการพึงทำใจยินดีในความดีของผู้อื่น กำจัดมารความอิจฉาริษยาเสียได้

๘. อานิสงส์แห่งการทำบุญ ด้วยการฟังธรรม กำจัดมารความลังเลสงสัยเสียได้

๙. อานิสงส์แห่งการทำบุญ ด้วยการสั่งสอนธรรม กำจัดมารความโง่เขลาเสียได้

๑๐. อานิสงส์แห่งการทำบุญ ด้วยการทำความคิดเห็นของตนให้ถูก กำจัดมารความเห็นผิดเสียได้

บัณฑิตทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น กล่าวไว้ว่า...

"บาปอกุศลที่ไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ตน เป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายอย่างยิ่ง,

ส่วนบุญกุศลที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ตน

เป็นสิ่งที่ทำได้ยากอย่างยิ่ง...แม้ก็จริงแลว่า

"ถึงอย่างนั้น บุญกุศลคนดีทำได้ง่าย แต่คนชั่วทำได้ยาก,

ส่วนบาปอกุศล คนชั่วทำได้ง่าย แต่คนดีทำได้ยากแล"

** ** ** ** ** ** **